

Na temelju članka 4.8. Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", br. 7/02, 13/03, 76/09 i 1/11) i čl. 7. stavak 5. i 9. Pravilnika o tarifnom postupku ("Službeni glasnik BiH", broj 44/05), rješavajući po zahtjevu Neovisnog operatora sustava u Bosni i Hercegovini, broj 87/18 od 26. listopada 2018. godine, na sjednici Državne regulatorne komisije za električnu energiju, održanoj 24. siječnja 2019. godine, donijeta je

ODLUKA

O TARIFAMA ZA SUSTAVNU I POMOĆNE USLUGE

Članak 1. **(Predmet)**

Ovom odlukom utvrđuje se tarifa za sustavnu uslugu i tarifa za prekomjerno preuzetu reaktivnu energiju iz prijenosnog sustava Bosne i Hercegovine.

Članak 2. **(Sustavna usluga)**

- (1) Određuje se finansijski opseg sustavne usluge u 2019. godini u iznosu od 60.203.591 KM i utvrđuje tarifa za sustavnu uslugu u iznosu od 0,4143 feninga/kWh.
- (2) Sredstva prikupljena po osnovu tarife za sustavnu uslugu koriste se isključivo za tržišnu nabavu pričuve kapaciteta sekundarne i tercijarne regulacije, kao i nabavu električne energije za pokrivanje gubitaka u prijenosnom sustavu i kompenzacije neželjenih odstupanja prema susjednim regulacijskim područjima.

Članak 3. **(Prekomjerno preuzeta reaktivna energija)**

Tarifa za prekomjerno preuzetu reaktivnu energiju sa mreže prijenosa utvrđuje se u iznosu od nula (0) feninga/kvarh.

Članak 4. **(Obračun odstupanja balansno odgovornih strana od dnevnog rasporeda)**

Vrijednosti odstupanja balansno odgovornih strana od dnevnog rasporeda obračunavaju se na satnoj razini. Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) obračunava odstupanja u energetske i finansijske smislu u skladu sa Tržišnim pravilima ("Službeni glasnik BiH", broj 48/15) i odgovarajućim procedurama.

Članak 5. **(Obračun i fakturiranje pomoćnih i sustavne usluge)**

- (1) NOS BiH izrađuje obračun pomoćnih i sustavne usluge u skladu sa Tržišnim pravilima i odgovarajućim procedurama, na temelju kojeg se vrši fakturiranje i plaćanje usluga.
- (2) Obračun iz stavka (1) ovog članka se dostavlja pružateljima pomoćnih usluga, opskrbljivačima kupaca priključenih na prijenosni sustav, operatorima distributivnih sustava u BiH i DERK-u. U obračunu se navode finansijske i energetske pozicije NOS-a BiH i tržišnih subjekata.
- (3) U cilju izrade točnog obračuna, operatori distributivnog sustava dužni su NOS-u BiH pravovremeno dostavljati sve potrebne podatke i informacije.

Članak 6. **(Završne odredbe)**

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja, a primjenjuje se od 1. veljače 2019. godine.

Izreka odluke se objavljuje u “Službenom glasniku BiH”, službenim glasilima entiteta i Brčko Distrikta BiH.

Obrazloženje

“Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini” (u daljem tekstu: NOS BiH) predstavlja jedan od subjekata u elektroenergetskom sektoru i ima zadatak da upravlja radom prijenosnog sustava u Bosni i Hercegovini. Nadležnosti i funkcije NOS-a BiH su definirane *Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u Bosni i Hercegovini* (“Službeni glasnik BiH”, br. 7/02, 13/03, 76/09 i 1/11) i *Zakonom o osnivanju Neovisnog operatora sustava za prijenosni sustav u Bosni i Hercegovini* (“Službeni glasnik BiH”, broj 35/04).

NOS BiH je vlasnik licence za obavljanje djelatnosti neovisnog operatora sustava, u skladu sa odlukom Državne regulatorne komisije za električnu energiju (u daljem tekstu: DERK), broj 05-28-12-30-20/12 od 3. srpnja 2012. godine (“Službeni glasnik BiH”, broj 53/12).

Tarifa za sustavnu uslugu je, prema članku 28d. *Metodologije za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, neovisnog operatora sustava i pomoćne usluge – Pročišćeni tekst* (“Službeni glasnik BiH”, br. 93/11, 61/14 i 95/16 – u daljem tekstu: *Tarifna metodologija*), namijenjena za pokrivanje troškova nabave sekundarne pričuve kapaciteta, troškova nabave tercijarne pričuve kapaciteta i troškova nabave električne energije za pokrivanje gubitaka u prijenosnom sustavu koji nastaju obavljanjem dijela djelatnosti propisanih čl. 2. i 7. *Zakona o osnivanju Neovisnog operatora sustava za prijenosni sustav u Bosni i Hercegovini*.

Tarifa se, shodno članku 28d. *Tarifne metodologije*, utvrđuje na temelju troškova za obavljanje regulirane djelatnosti i fizičkog opsega usluga u okviru regulirane djelatnosti. Troškovi za obavljanje regulirane djelatnosti i fizički opseg usluga koji pruža regulirani subjekt utvrđuju se na temelju podataka sadržanih u zahtjevu za odobrenje tarife. Kod utvrđivanja tarifa, DERK može koristiti i dodatne podatke za koje smatra da su potrebni.

NOS BiH podnio je zahtjev za odobravanje tarifa, broj 87/18 od 26. listopada 2018. godine, koji je u DERK-u zaprimljen 30. listopada 2018. godine pod brojem 04-28-5-427-1/18. Zahtjev je podniet na obrascima propisanim *Odlukom o određivanju obrazaca za dostavljanje podataka u tarifnom postupku* (“Službeni glasnik BiH”, br. 44/05 i 82/12), sa potrebnim priložima.

NOS BiH je, u skladu sa Pravilnikom o tarifnom postupku, dostavio potrebnu dokumentaciju koja sadrži analitički prikaz svih ostvarenih, procijenjenih i planiranih prihoda i rashoda za 2018. i 2019. godinu, prema kojem je zahtijevani iznos tarife za sustavnu uslugu 0,647 feninga/kWh.

Pored zahtjeva, od strane NOS-a BiH, dostavljena je i Elektroenergetska bilanca BiH za 2019. godinu.

Potpunost zahtjeva NOS-a BiH je potvrđena zaključkom DERK-a o pokretanju postupka za određivanje tarifa za rad neovisnog operatora sustava i tarifa za sustavnu i pomoćne usluge broj 04-28-5-427-3/18, donijetom na sjednici koja je održana 7. studenog 2018. godine.

Razmatranje podnesenog zahtjeva za odobravanje tarifa, u najvećoj mogućoj mjeri mora ispoštovati osnovna načela koja propisuju da će tarife biti pravedne i razumne, jednakopravne,

utemeljene na objektivnim kriterijima, zasnovane na opravdanim troškovima i određene na transparentan način. Podnositelj zahtjeva za odobrenje tarife dužan je dokazati da predložena tarifa ispunjava zahtjeve iz zakona BiH i pravila i propisa DERK-a.

U podnesenom zahtjevu, NOS BiH navodi da je zahtijevani iznos tarife za sustavnu uslugu izračunat tako što su uzeti u obzir svi potrebni kapaciteti sekundarne i tercijarne regulacije za 2019. godinu, uz pretpostavku da će na godišnjem tenderu za nabavu biti postignute maksimalne, odnosno, granične cijene kapaciteta, navedene u Odluci o određivanju koeficijenata i graničnih cijena za pomoćne usluge ("Službeni glasnik BiH", broj 68/17). Energija potrebna za pokrivanje gubitaka na prijenosnoj mreži, odnosno gubici, navedeni su u Bilanci za 2019. godinu, a kao okvirna, uzeta je cijena nabave od 120 KM/MWh.

Zahtjev NOS-a BiH je rješavan provođenjem postupka formalne javne rasprave, u svemu prema odredbama *Pravilnika o javnim raspravama* ("Službeni glasnik BiH", broj 38/05), prema čijoj je odredbi članka 45., DERK kratkom obaviješću u tri dnevna lista i na svojoj internet stranici upoznao javnost sa sažetkom podnijetog zahtjeva i mogućnošću zainteresiranih osoba da se neposredno upoznaju sa zahtjevom i upute pisane komentare u vezi sa predmetom tarifnog postupka. Ovim putem su pozvane i zainteresirane osobe da u postupku formalne javne rasprave sudjeluju kao umješači, uz prethodno dokazivanje svog interesa u ovom postupku, te je najavljeno održavanje formalne javne rasprave u postupku po podnesenom tarifnom zahtjevu NOS-a BiH.

Nakon dostavljanja zahtjeva za sticanje statusa umješača, kako bi saslušao svjedočenja o njihovim pozicijama i interesima, DERK je zaključkom broj 04-28-5-427-18/18 od 20. studenog 2018. godine, dozvolio sudjelovanje u postupku u svojstvu umješača sljedećim subjektima: JP "Elektroprivreda Bosne i Hercegovine", d.d. Sarajevo, MH "Elektroprivreda Republike Srpske" Matično preduzeće, a.d. Trebinje, JP "Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne", d.d. Mostar, "R-S Silicon", d.o.o. Mrkonjić Grad, "Aluminij", d.d. Mostar i "EFT - Rudnik i Termoelektrana Stanari", d.o.o. Stanari. Umješači nisu koristili pravo da u prostorijama DERK-a izvrše neposredan uvid u cjelokupnu dokumentaciju zahtjeva za odobrenje tarifa.

Pripremna rasprava o podnijetom tarifnom zahtjevu NOS-a BiH održana je 29. studenog 2018. godine u Tuzli. Na pripremnoj raspravi je utvrđena lista pitanja koje je trebalo raspraviti i tijekom formalne javne rasprave. Na formalnoj javnoj raspravi održanoj 11. prosinca 2018. godine, strane u postupku su prezentirale svoje dokaze kako bi se utvrdile sve relevantne činjenice. Obradeno je svako od pitanja sa utvrđene liste i to sukcesivno odgovorom podnositelja zahtjeva i komentarima na iste od strane umješača i voditelja postupka.

Izvješće voditelja postupka opisuje tijek postupka, ponuđene dokaze i utvrđene činjenice, relevantne pravne odredbe i preporuku članovima Komisije (u daljnjem tekstu: Komisija) i dostavljen je podnositelju zahtjeva aktom DERK-a broj 04-28-5-427-42/18 od 31. prosinca 2018. godine, te umješačima kojima je takav status pravovaljano priznat od strane DERK-a. Komisija konstatira da je Izvješće voditelja postupka pružilo razumnu osnovu Komisiji da na predloženim podacima, argumentima i pojašnjenjima, te komentarima NOS-a BiH (broj 04-28-5-427-44/18 od 15. siječnja 2019. godine) i zainteresiranih osoba (JP "Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne", d.d. Mostar, komentari pod brojem 04-28-5-427-45/18 od 15. siječnja 2019. godine, "R-S Silicon", d.o.o. Mrkonjić Grad, komentari pod brojem 04-28-5-427-46/18 od 15. siječnja 2019. godine, MH "Elektroprivreda Republike Srpske" Matično preduzeće, a.d. Trebinje, komentari pod brojem 04-28-5-427-47/18 od 15. siječnja 2019. godine, "Aluminij", d.d. Mostar, komentari pod brojem 04-28-5-427-48/18 od 15. siječnja 2019. godine, JP "Elektroprivreda Bosne i Hercegovine", d.d. Sarajevo, komentari pod brojem 04-28-5-427-50/18 od 16. siječnja 2019. godine), datim na prijedlog ovog Izvješća,

nakon što ih pažljivo razmotri i procijeni, donese svoju konačnu odluku o podnijetom tarifnom zahtjevu.

NOS BiH u svojim komentarima na Izvješće voditelja postupka ističe da je u analizi tarife za sustavnu i pomoćne usluge voditelj postupka koristio preoptimistične pokazatelje, da je za očekivati da će prihod po osnovu debalansa u 2019. godini biti manji od prihoda iz 2018. godine, da će na dan 1. veljače 2019. godine, akumulirani višak prihoda (knjigovodstveni) po osnovu sustavne usluge, pomoćnih usluga i debalansa biti oko 2,5 miliona KM, da će, po ovom osnovu, prihodi u 2019. godini biti manji od rashoda za preko 12 miliona KM, te da se navedene, eventualne, posljedice po balansno tržište u BiH moraju imati na umu prilikom donošenja odluke.

U svojim komentarima "R-S Silicon", d.o.o. Mrkonjić Grad izražava stav da je najvažnija činjenica da se prati funkcioniranje balansnog tržišta, a posebno mogućnosti DERK-a da korigira cijenu za sustavnu i pomoćne usluge kad je to potrebno, da nije prihvatljivo da se projekcija troškova radi sa maksimalnim, odnosno graničnim vrijednostima, te da je nužno pronaći modalitet za diferencijaciju sustavne, odnosno pomoćnih usluga u skladu sa projektovanim podacima od strane tržišnih sudionika.

Komentari umješača "Aluminij", d.d. Mostar ističu neopravdanost da izvezena električna energija ne sudjeluje u plaćanju tarifa za sekundarnu i tercijarnu regulaciju kao ni u plaćanju gubitaka na prijenosnoj mreži. Umješač smatra da i izvezena električna energija koristi usluge sustava u Bosni i Hercegovini i svojim neplaćanjem istog povećava trošak domaćim kupcima.

JP "Elektroprivreda Bosne i Hercegovine", d.d. Sarajevo, u pogledu određivanja tarifa za sustavnu i pomoćne usluge, u svojim komentarima iznosi opravdanost povećanja tarife zbog rasta cijena energije na regionalnom tržištu, uz prijedlog prolongiranja početka primjene nove odluke zbog potrebe reguliranja odnosa sa kupcima u skladu sa novom odlukom. Međutim, u vezi sa ovim komentarom, potrebno je naglasiti da od DERK-a nije traženo prolongiranje početka primjene odluka radi reguliranja odnosa sa kupcima u prethodnim tarifnim postupcima, kada je dolazilo do umanjenja tarife za sustavnu uslugu.

Komentari JP "Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne", d.d. Mostar i MH "Elektroprivreda Republike Srpske" Matično preduzeće, a.d. Trebinje se, u osnovi, svode na strukturu tarife za rad neovisnog operatora sustava.

Komisija mora usmjeriti svoja razmatranja na sve specifičnosti i okolnosti vezane za sustavnu i pomoćne usluge u elektroenergetskom sektoru BiH, primjedbe i komentare umješača isticanih tijekom cijelog postupka, te cjelovitom opservacijom odlučiti o tarifama. Slijedeći takve obveze, Komisija izlaže svoja sljedeća stanovišta:

S obzirom da su tenderskim procedurama za 2019. godinu nabavljene sve pomoćne usluge u potrebnom opsegu, izuzev sekundarne pričuve u nevršnom razdoblju koja je nabavljena u procentu 78,5 % potrebnog fizičkog opsega, to je procjena za nedostajuće kapacitete napravljena primjenjujući graničnu cijenu (43 KM/MW/h) na iznos nedostajućeg kapaciteta.

Svojim dopisom od 11. siječnja 2019. godine, "Aluminij", d.d. Mostar je obavijestio NOS BiH (kopija upućena DERK-u) da će planirana potrošnja ove kompanije u 2019. godini iznositi 1.252,68 GWh. Kako je Bilancom električne energije na mreži prijenosa za 2019. godinu predviđena potrošnja Aluminijska od 1.445,40 GWh, to se ukupno planirano preuzimanje za 2019. godinu smanjuje na vrijednost 11.907,28 GWh. S obzirom da se kod fakturiranja sustavne usluge uzima u obzir i energija preuzeta u pumpnom načinu rada, navedeni iznos se uvećava za planirano preuzimanje u ovom načinu rada PHE Čapljina od 75,4 GWh, te ukupno planirano preuzimanje električne energije iznosi 11.982,68 GWh.

Podržava se stav voditelja postupka da se tarifa za sustavnu uslugu, odnosno proračun potrebnog prihoda za nabavu pomoćnih usluga, zasniva na ponudama i rezultatima iz završenih tenderskih procedura koje je NOS BiH proveo, kao i na kretanju prihoda i troškova u prethodnom razdoblju 2016.-2018. godina, kako je prikazano u sljedećoj tablici:

1.	Sekundarna pričuva (KM)	16.460.910
2.	Tercijarna pričuva nagore (KM)	6.089.096
3.	Tercijarna pričuva nadole (KM)	184.847
4.	Ukupan iznos za sekundarnu i tercijarnu pričuvu (KM) 1.+2.+3.	22.734.853
5.	Ukupan iznos za gubitke (KM)	50.306.160
6.	Ukupno planirani troškovi za 2019. godinu (KM) 4.+5.	73.041.013
7.	Saldo usluga u 2016. godini (KM)	9.532.807
8.	Saldo usluga u 2017. godini (KM)	4.826.023
9.	Saldo usluga u 2018. godini (KM)	-10.021.408
10.	Saldo usluga iz prethodnog razdoblja (KM) 7.+8.+9.	4.337.422
11.	Prihodi po osnovu salda debalansa i balansne energije (KM)	8.500.000
12.	Ukupno za izračun tarife za sustavnu uslugu (KM) 6.-10.-11.	60.203.591
13.	Energija (kWh)	11.982.680.000
14.	Tarifa za sustavnu uslugu (fening/kWh)	0,5024

Na temelju ukupne vrijednosti za izračun tarife za sustavnu uslugu od 60.203.591 KM i ukupne energije koju preuzimaju kupci iz prijenosnog sustava u Bosni i Hercegovini od 11.982.680.000 kWh, izračunata tarifa za sustavnu uslugu iznosi 0,5024 fening/kWh.

Uzimajući u obzir da je navedeni iznos tarife veći u odnosu na postojeću tarifu za 57,6 %, Komisija se, u cilju izbjegavanja naglih povećanja, opredjeljuje za postupno povećanje tarife za sustavnu uslugu, pa u skladu sa takvim opredjeljenjem određuje tarifu za sustavnu uslugu u iznosu od 0,4143 feninga/kWh. Kako prihodi i rashodi zavise od velikog broja faktora kao što su fizički opseg gubitaka u prijenosnom sustavu, opseg pružanja pomoćnih usluga u odnosu na planirani, cijena energije regulacije i njenog angažiranja, cijena i opseg debalansa, to će se kontinuirano pratiti primjena tarife, kretanje prihoda i rashoda i prilike na balansnom tržištu električne energije, te u odgovarajućem trenutku pristupiti narednom podešavanju tarife za sustavnu uslugu.

Imajući u vidu da problem suficita reaktivne snage dovodi do visokih naponskih prilika u prijenosnom sustavu, te da u prethodnom razdoblju nisu realizirane potrebne investicije u odgovarajuću infrastrukturu (prigušnice) kojim bi se problem postojećeg suficita reaktivne snage i energije u prijenosnom sustavu riješio, Komisija smatra da naplata prekomjerno preuzete reaktivne energije iz prijenosnog sustava nije opravdana. Naime, korisnici koji u ovakvim prilikama preuzimaju reaktivnu energiju, zapravo pomažu rad elektroenergetskog sustava, te Komisija određuje da tarifa za prekomjerno preuzetu reaktivnu energiju iz prijenosnog sustava iznosi nula (0) feninga/kvarh, s obvezom da pozorno prati njenu primjenu i istu po potrebi podešava.

S obzirom na činjenicu da je balansno tržište u Bosni i Hercegovini jedno od rijetkih funkcionalnih tržišta u regiji jugoistočne Europe, i da kretanja na regionalom veleprodajnom tržištu pokazuju značajan utjecaj na njegov rad i cijene usluga, to će DERK kontinuirano pratiti primjenu ove odluke i pravila koja reguliraju ovu oblast.

Shodno članku 14. Pravilnika o tarifnom postupku, podnositelj zahtjeva kao regulirani subjekat ima obvezu osigurati pristup javnosti zvanično odobrenim tarifama, tako da odlukom odobrene tarife budu na raspolaganju javnosti u njegovom glavnom uredu tijekom radnih dana i objavljene na njegovoj internet stranici.

U skladu sa člankom 9.2 Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u Bosni i Hercegovini, protiv odluke o odobrenju tarifa može se pokrenuti postupak pred Sudom Bosne i Hercegovine podnošenjem tužbe u roku od 60 dana od dana prijema ove odluke.

Broj: 04-28-5-427-52/18
24. siječanj 2019. godine
Tuzla

Predsjedatelj Komisije
Milorad Tuševljak